

L'escriptor del mes d'abril

Josep Piera: La literatura o la vida

Fill del Mediterrani, Josep Piera, escriptor del mes, continua oferint-nos, des de el seu refugi saforenc de la Drova, la seua prosa intimista, inevitable.



Les interminables i escrupoloses discussions al voltant de la relació entre l'obra i la vida d'un autor, tenen un aire especial en el cas de Josep Piera. El lligam íntim, indefugible, inevitable, que hi ha entre aquestes dues esferes de l'animal literari, es confonen ben sovint en el memorialisme intimista de la prosa d'aquest escriptor. "Per a mi la literatura i la vida són una i la mateixa cosa. No hi ha vida sense literatura i no hi ha literatura sense vida", confessa ell mateix.

Com que, d'altra banda, Josep Piera ha estat nomenat durant aquest abril "l'escriptor del mes" per la *Institució de les Lletres Catalanes*, la qual cosa vol dir que haurà estat objecte de tota una sèrie d'entrevistes sobre aspectes puntuals de la seua obra, he preferit endinsar-me en les concepcions i els detalls de la vida de Piera a l'hora d'escriure aquestes pàgines, el contingut de les quals no són al

cap i a la fi més que els materials fonamentals de la seua literatura.

Així doncs, a casa de l'autor saforenc, a la Drova, hem continuat, Piera i jo, la conversa que encetàrem i mantenim des de fa més de vint anys, per tal que alguns fragments de la qual adoptaren la forma de la present entrevista.

—*Hi ha com una mena de contradicció entre la teua constitució física i la teua intensa vitalitat...*

—Es cert que jo sóc una persona de cos dèbil, sense potència física, amb uns brquets dels quals deien irònicament, quan jo era infant, que estaven fets per a traure barcos... Per altra banda, sempre he estat malaltís, perquè he patit durant tota la vida una malaltia crònica, la qual em va mantenir postrat en el llit d'un hospital al llarg de vora un any entre 1988 i 1989. De tot això, en sóc conscient i mai no he deixat de ser-ho. Ara bé, per contra, dispose d'una estranya energia que em fa sentir-me potent en el

meu interior, inclús poderós, i que no em permet derrotar-me mai, és a dir, que s'obstina a tirar en tot moment el carro endavant. Recorde que en el pròleg al meu primer llibret en castellà que vaig publicar, Juan Gil Albert va escriure una frase que venia a dir més o menys: "De vegades, és en els dèbils on hi ha tota l'energia". En aquesta frase, he sentit a partir d'alehores una viva comprensió, m'he identificat d'alguna manera.

—*Un dels trets bàsics de la teua personalitat és el de saber-te relacionar amb tota un sèrie d'individus de ben diversos pelatge, tot i que ets incompatible amb certa gent.*

—A mi m'agrada la gent, em trobe molt a gust amb la gent, fins i tot diria que necessite la gent per a viure, encara que, al mateix temps, estic molt bé quan estic sol. I em puc relacionar amb tota una sèrie d'individus de ben diversos pelatge, com dius tu, perquè no sóc gens dogmàtic, sóc molt liberal. Tinc un enorme

respecte pels altres i, per tant, no els demane que siguin com a mi m'abelliria que foren, sinó que intente comprendre'ls conforme són. L'únic que demane als altres –això sí– és que tinguen un discurs, siga el que siga. No suporten, em posen frenètic, aquells que no tenen cap discurs i només saben repetir tot un seguit de tòpics. Sense una mínima intel·ligència resulta impossible el diàleg. Aleshores, hi desconnecte, no m'interessa aquesta gent, els percep més com a ombres que com a persones: no existeixen per a mi. Per això, puc arribar i arri-

en total desacord per les seues actituds o les seues actuacions, però això no vol dir que no continue estimant-los, a pesar de tot.

—*Has dit que l'amistat la situes per damunt de l'amor. De tota manera, l'amor –o la referència subtil a l'amor– apareix, ací i allà, escampat pels teus llibres, especialment en la teua poesia, com un tema bastant reiteratiu.*

—Indubtablement, l'amor és un altre dels meus grans temes: l'amistat, l'amor... i la mort. Per a mi, hi ha dues maneres de concebre l'amor: l'amor com a

si de cas no són destruïts pel fracàs i s'aconsegueixen, ¿saps què passa?, que la vida quotidiana s'encarrega de destruir-los, perquè en la vida quotidiana no hi ha, no hi pot haver ideals, absoluts.

—*Però tu ja has entrat en el terreny de la família.*

—D'acord. Encara que hi hauria una altra classe d'amor que consisteix al cap i a la fi en una actitud: la d'estimar totes i cada una de les coses de la vida, estar-ne enamorat, per dir-ho així. Estimar des de l'objecte més insignificant fins al simple fet de viure –després de la meua expe-



be a ser desagradable amb alguns, inclús, en certes ocasions, absolutament cruel. D'ací també que m'haja creat i merezca els enemics que tinc.

—*No obstant, l'amistat compta molt per a tu.*

—¡Però si jo sóc tremendament cordial i afectiu amb els meus amics! Una cosa no té res a veure amb l'altra. O sí, ja que jo trie els meus amics i rebutge els qui no m'interessen. I per a mi, l'amistat és fonamental, clau. Fins i tot la situe per damunt de l'amor. Gran part del que sóc ho dec als meus amics. Les decisions importants de la meua vida les he preses gràcies als meus amics. A més, els meus amics han estat la meua universitat: d'ells ho he après tot. I l'estima pels amics és ben profunda en mi. Per aquest motiu, d'un amic, ho comprenc i ho accepto tot, inclús l'acció més aberrant, inclús el crim més horrible: mai no el condemnaria. Avui dia, per exemple, hi ha casos molt greus d'amics amb qui estic

plaer –quan es redueix al simple plaer dels cossos– i l'amor com aquella aspiració, aquell anhel romàntic de totalitat al qual no s'arriba mai. En la primera acceptació, he viscut l'amor intensament durant la joventut que és quan s'ha de viure. La joventut, si poseix res positiu, és la bellesa física i la potència del cos, és a dir, la possibilitat del *gaudi* i la possibilitat de *viure*, que, en la meua poètica, són com una espècie d'al·lusió precisament al plaer dels cossos en contacte. A la joventut, ja no li pertany res més que això. Sempre que sorgeix aquesta qüestió, dic que la joventut normalment és la cosa més bella del món per als qui l'han perduda, no per als qui la posseeixen. Pel que fa a l'Amor, en majúscules, l'Amor ideal sobre el qual s'ha escrit tant en la nostra tradició literària, és aquell Amor al qual tendim, però que sempre –o quasi sempre– ens du al fracàs més estrepitos. Podríem dir fins i tot que els grans amors són aquells que fracassen. I

riència hospitalària, he après que viure és una cosa molt humil i molt profunda, que de vegades viure és més que sobreviure, malgrat que alguns li exigim a la vida una forta dosi d'intensitat. I aleshores, la família seria un dels grans objectius d'aquest altre amor, d'aquest amor de la quotidianitat. Jo, d'altra banda i ja que l'hem enfilada per aquest cantó, sóc molt familiar. Això forma part, crec jo, del caràcter mediterrani. Però és que en la família és on em trobe més a gust, més protegit, més còmode, més jo mateix fins i tot. En molts aspectes, m'espanta la vida social. El que passa és que m'he enseyat a *saber estar*, però això no vol dir que m'hi senta a gust. En realitat, puc semblar una persona sociable, però no ho sóc gens. De fet, fa molts anys que estic acostumat a viure prou aïllat: no tant del que alguns creuen, tot i que molt més del que uns altres pensen. En canvi, la família m'atrau. Ara, per exemple, me n'he d'anar a l'Argentina

per tal de fer un treball com a guionista, i un dels motius pel quals he acceptat aquest encàrrec és per conèixer uns familiars meus que viuen en aquell país i dels quals he sentit contar d'infant quantitat d'històries. L'altre dia, la meua tia, que se'n va anar a l'Argentina quan jo tenia dos anys i ja no va tornar mai més, em deia en una carta: "Fa quaranta anys que et vaig tindre en els meus braços". ¡És tan emotiu, això...! Si fóra novel·lista —que no ho sóc— seria d'aquells que escriurien una gran saga familiar, a pesar que resultaria complicat basar-me en la meua pròpia família, perquè, com totes les famílies d'origen popular, no té història: no ens han passat més que la memòria de les dues o tres generacions anteriors a la nostra i prou.

—*Ens queda un altre dels teus grans temes, el qual has esmentat abans: la mort.*

—Hi he tingut al llarg de la meua vida dues actituds radicalment diferents. En el passat més o menys llunyà, la mort no existia per a mi. Era com una mena d'entelèquia racional que rebutjava tan bon punt arribava a la meua ment: la mort no es pot viure, per tant, ¿per a què capficar-se en un assumpte que no es pot viure, que no es pot sentir de cap de les maneres? Quan morirem, no sentirem, o siga que deixem-ho córrer. En els darrers anys, aquesta actitud s'ha capgirat a partir del moment en què la mort se'm fa present de multitud de maneres. Primer em ronda a través d'un grapat d'amics que se'm moren. Després la percep d'una forma ben intensa durant la meua estada a Nàpols, que és una ciutat on, dins la seua coreografia barroca, la mort es palpa invisiblement pertot arreu. Més tard vindrà la vivència profundíssima del meu any d'hospital, de conviure no sols amb la mort, sinó també amb el dolor, és a dir, amb l'altra cara de la vida. I, finalment, la mort de manera que s'esdevingué el passat mes de gener. Tots aquests esdeveniments m'han fet sentir la mort d'una manera molt pròxima i com una cosa que, en efecte, existeix. Però t'adones que allò que de debò existeix és la mort dels altres, no la d'u mateix, tot i que en certs moments hi pugues fer cabòries, preocupar-te per la teua pròpia mort. Sí, t'adones que, en la vida, l'única mort que experimentes és la dels altres, és l'absència dels altres que se n'han anat. I l'absència carrega de vida les pertinences, els objectes que pertanyeren als qui se n'han anat. Eren coses de la vida quotidiana que no posseïen cap sentit,

que passaven per la seua vora sense ni tan sols veure-les, però que ara constitueixen l'espill de l'absent i adquireixen, doncs, un sentit profund. La mort és això: el sentiment dolorós de l'absència.

—*Els teus últims llibres s'inicien i es desenvolupen com a conseqüència d'un viatge, especialment dels teus viatges o estades a Grècia i a Itàlia. I, a més, fa la impressió que sempre estàs amunt i avall, en una successió de viatges quasi contínua, encara que de vegades se't puga localitzar a la Drova, on resideixes, si més no oficialment.*

—Sí, jo sempre estic a punt per al viatge i d'alguna manera, com diria ma mare, no pare en torreta. A mi viatjar m'encanta, m'entusiasma, perquè el viatjar et permet viure el temps intensament. Si ens fixem bé, la vida quotidiana, el fet de viure-la, se'ns fa llarguíssim. En canvi, quan després intentem recordar-la, no és més que un enorme buit del qual sembla que no s'haja viscut res. Mentre que en la vivència del temps del viatge resulta tot el contrari: es tracta d'un període de temps ben curt que, en viure'l tan intensament, quan el recordes és immens, ple de matisos, ple de detalls, i t'hi has fixat en tots, i n'has disfrutat a base de bé. I encara se'n podria disfrutar més i assolir la màxima intensitat del viatge, si viatjara o amb els amics més íntims o amb amants. Però com que això només és possible molt de tard en tard, aleshores viatge sol, i la literatura es converteix en l'amic-amant necessari a fi que el viatge assumisca el punt més alt d'intensitat. És a dir que escric els meus viatges, en compte de comentar-los i no escriure'ls, que és el que passaria d'anar acompanyat. Per altra part, a mi no m'agrada viatjar per mons exòtics, sinó mons pròxims, familiars. I allò que jo entenc per Mediterrani, conforma justament el món més pròxim i familiar, més nostre. Per això, els meus viatges diguem-ne *literaris*, que han originat un producte literari, s'iniciaren a Grècia, continuaren a Itàlia i ara tinc la intenció de centrar-los als països del nord d'Àfrica, l'altra vora del Mediterrani. Grècia fou la redescoberta de la infància, el plaer del record. Itàlia, contrariament, és el present, la degradació del present. Perquè ja no vaig en busca d'ideals —això es va acabar amb Grècia—: a hores d'ara m'agrada el món real, la contradicció del món en què visc, la contradicció entre la bellesa i la brutícia. Avui dic belles a coses que d'altres —i jo mateix en un altre temps— poden considerar horribles. M'a-

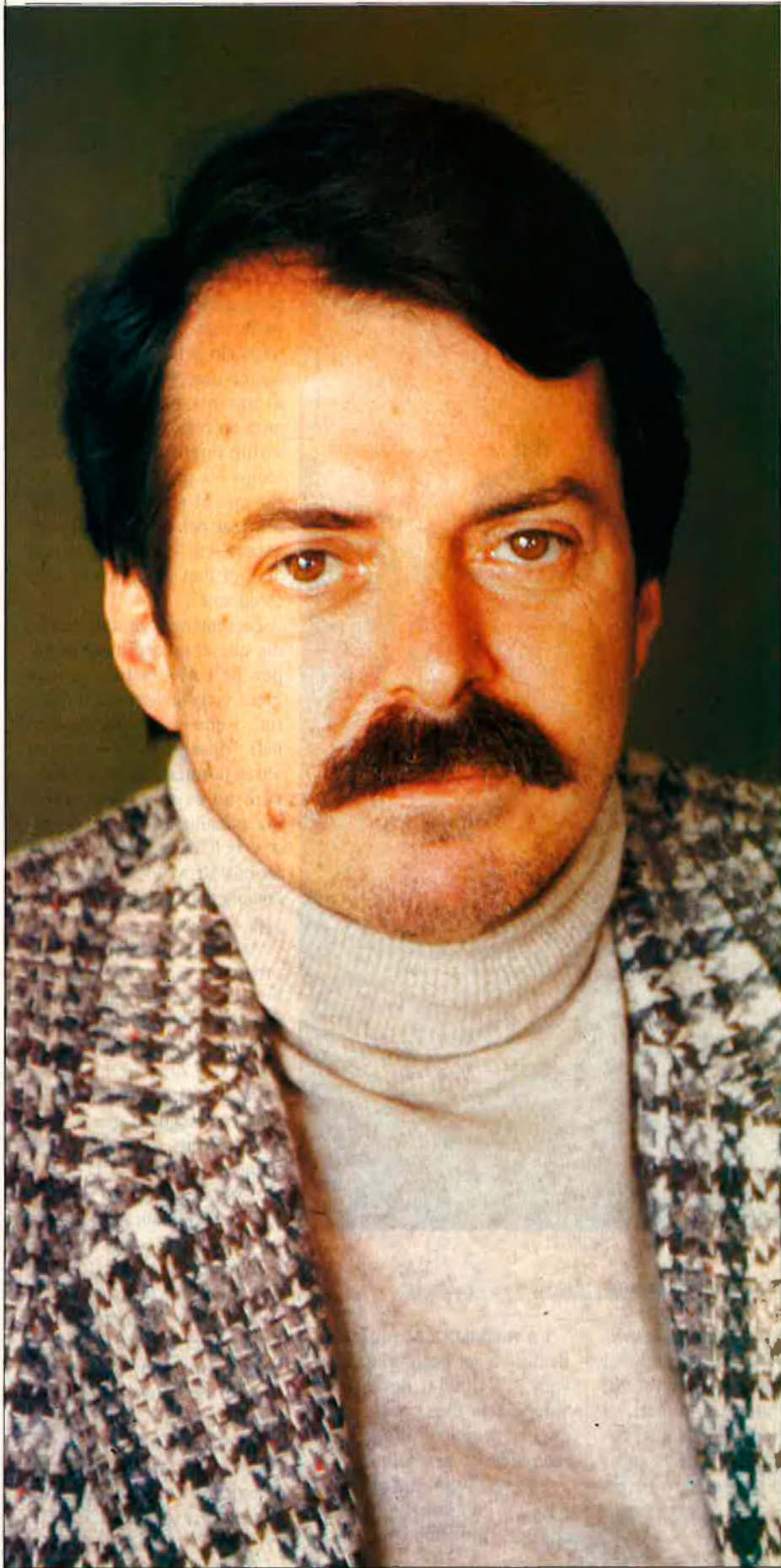
trau i m'encisa la bellesa del drama, de la tensió, de l'efímer. ¿Els països del nord d'Àfrica? No vull preparar-me a priori: m'agrada anar a la descoberta, que és una de les essències del viatge. D'aquesta manera, de tot allò que et passa pel davant —gràcies a la hipersensibilització del viatge— aprens, t'alimentes culturalment, encetes noves temàtiques, et transformes, creixes en definitiva.

—*I entre un i altre viatge, per a escriure, per a descansar, per a baixar a la quotidianitat, sempre tornes a la Drova, un paisatge que, tot i ser una colònia d'estiuveig de Gandia pràcticament deshabitada durant gran part de l'any, té uns sòlids al·licients per a tu.*

—La Drova és el paisatge dels estius de la meua infància, és a dir, el meu espai mític, el de la felicitat idíl·lica que es queda gravada en la memòria fins que et mors. I és el lloc on m'abelleix viure, on establec un diàleg cordial amb la naturalesa. He de reconèixer que sóc molt poc urbà. A més, en l'actualitat m'atrau el to decadent del paisatge de la Drova: el paisatge rural del món antic, civilitzat, treballat cada dia i que s'ha conservat intacte fins fa no res —jo l'he conegut— ha esdevingut un paisatge marcat per l'abandó i per una certa selvatització, al capdavant un paisatge romàntic i molt més literari. En fi, les persones som producte d'un entorn, com els arbres. Segons el lloc on vius, ets una cosa o un altra, de la mateixa manera que et condiciona la genètica familiar o la cultura que has rebut. I jo sóc fill del paisatge mediterrani, concretament del paisatge de l'olivera, de la vinya, del garrofer, del secà saforenc en una paraula, que és el que s'escampa davant de la meua mirada, ací, a la Drova, des de fa ja més de quaranta anys.

—*¿I com empres el teu temps a la Drova?*

—A la Drova, on bona part del temps estic sol, la literatura és la que em fa companyia. Ella, igual com el viatge, l'amor o l'amistat, omple la soledat. Tant a l'hora de crear-la, a l'hora d'escriure, com a l'hora de llegir-la. La lectura, que és un diàleg d'amor amb un autor que probablement mai no coneixeràs, se't converteix en el gran company de l'imaginari en els moments d'aïllament. Com ho és el cinema: tu, des de la soledat d'un pati de butaques, entres en contacte amb aquest fabulós món de ficció que és la pantalla. Però del cinema he hagut de prescindir en gran mesura des que me'n vaig venir a viure a la Drova, l'any 1974.



No obstant, en queda la literatura que és com a dir que em queda el més important. Sense la literatura jo no seria res, no podria, no sabria viure.

—*Del cinema hauràs prescindit més o menys, però no de la televisió.*

—¡Ah, la televisió! En tinc a casa perquè procure prescindir del menor nombre de coses i perquè reconec l'immens impacte que ha provocat en l'imaginari col·lectiu, i això m'interessa. Ara, la considere un gran aparell de la vulgaritat. Mentre que el cinema s'ha convertit en un art, la televisió s'ha convertit en el símbol de la vulgaritat. Realment veig poca televisió: algun informatiu, alguna pel·lícula... La resta m'adorm o em frustra tant que l'apague. I si he de ser sincer, allò que és millor de la televisió són els espais publicitaris, perquè hi ha una estructura sintàctica formal semblant a la poesia, a pesar que la profunditat de la poesia equival a la superficialitat, a la més pura banalitat dels espais publicitaris.

—*Un altre aparell del qual sembles un addicte en regla és el telèfon. Segons les meues informacions, et passes penjat del telèfon unes quantes hores diàries.*

— Sóc un animal telefònic, sense cap mena de dubte. No he calculat mai el temps que em passe amb el telèfon a la mà, però probablement me'n passe prou. És que és una eina utilíssima. Jo no podria viure on visc sense telèfon. Quan la gent em diu: ¿com és que vius tan apartat?, jo els reponc tot seguit: perquè avui, amb telèfons i avions, ningú no està apartat dels altres. Si abans vivia pendent de l'arribada del carter, ara visc pendent que sone el telèfon. I cada vegada que sent el seu ¡driiiiiin!, no em molesta, tot al contrari, m'alegra: és algú que crida, que et visita, que es posa en contacte amb tu. Fins i tot, quan em trobe en baixa forma moral, tire mà del telèfon i cride algun amic. L'únic que em sap greu d'aquest singular artefacte és que ha matat la correspondència. Per culpa del telèfon, de la immediatesa i comoditat del telèfon, la gent ha deixat d'escriure cartes, i això m'ha privat d'un dels meus plaers predilectes: escriure cartes i rebre'n. I em sap greu perquè les cartes es poden rellegir, revisar un miler de voltes si cal, i, en canvi, el telèfon, no. De tota manera, aviat em comprare un *fax*, que de totes les màquines aquestes que s'han inventat recentment és la que més gràcia em fa, i així podré recuperar el gust per la correspondència...

Ignasi Mora